

Sygn. akt I UK 224/14

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania B. H.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.
o zasiłek opiekuńczy i zwrot nienależnie pobranego zasiłku opiekuńczego, o zasiłek
chorobowy i zwrot nienależnie pobranego zasiłku chorobowego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 listopada 2014 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w Ł.
z dnia 9 grudnia 2013 r., sygn. akt VII Ua (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Ł. – Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 23 stycznia 2012 r., XI U (...), zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. z 20 stycznia 2011 r., zaskarżoną odwołaniem przez ubezpieczoną B. H., i przyznał ubezpieczonej prawo do zasiłku opiekuńczego za okresy od 21 do 23 stycznia 2008 r., od 1 do 20 lutego 2008 r., od 5 do 26 sierpnia 2008 r., od 11 do 13 grudnia 2008 r. i od 18 do 31 lipca 2009 r. oraz ustalił, że ubezpieczona nie jest obowiązana do zwrotu zasiłku opiekuńczego za wymienione okresy w łącznej kwocie 2.891,39 zł, ponadto przyznał ubezpieczonej prawo do zasiłku chorobowego za okres od 21 lutego do 17 lipca 2009 r. i ustalił, że ubezpieczona nie ma

obowiązku zwrotu tego zasiłku za wymieniony okres w kwocie 8.021,79 zł wraz z odsetkami.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy.

Sąd Okręgowy w Ł. – Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 17 maja 2013 r. oddalił apelację organu rentowego.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wniósł w imieniu organu rentowego jego pełnomocnik. Sąd Najwyższy wyrokiem z 25 kwietnia 2013 r., I UK 606/12, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Ł. – Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 9 grudnia 2013 r., VII Ua (...), zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie B. H..

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wniósł w imieniu ubezpieczonej jej pełnomocnik, zaskarżając wyrok ten w całości. Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, a mianowicie: art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2010 r. Nr 77, poz. 512 ze zm.), polegającego na przyjęciu, że ubezpieczona, dokonując w okresie przebywania na zasiłku chorobowym i opiekuńczym sporadycznych czynności na rzecz podmiotu innego niż pracodawca, straciła prawo do zasiłku chorobowego za cały okres zwolnienia; art. 5 k.c. przez jego bezzasadne niezastosowanie do ustalonego w sprawie stanu faktycznego i w konsekwencji przyjęcie, że ubezpieczona utraciła prawo do zasiłku chorobowego przez wykonywanie incydentalnych, formalnych czynności w okresie przebywania na zwolnieniu chorobowym.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zmianę zaskarżonego wyroku, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Ł. w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, oraz zasądzenie na rzecz ubezpieczonej kosztów postępowania.

Konieczność przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca uzasadniła potrzebą wykładni art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z

ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa w zakresie przesłanek utraty prawa do zasiłku chorobowego z powodu wykonywania pracy w okresie orzeczonej niezdolności do pracy zarobkowej lub wykorzystywania zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia, budzących poważne wątpliwości. W szczególności wyjaśnienia wymaga, wykonywanie jakiej pracy, w kontekście przyczyny przyznania prawa do zasiłku, powoduje utratę prawa do zasiłku. Wątpliwości budzi przede wszystkim, czy zdanie „wykonywanie w okresie niezdolności do pracy zarobkowej” należy pojmować szeroko, bez odniesienia się do konkretnego stanu faktycznego, a przez to przyjąć, że wykonywanie każdej, nawet najdrobniejszej pracy w okresie zwolnienia powoduje utratę prawa do zasiłku, czy należy je interpretować każdorazowo w odniesieniu do konkretnego stanu faktycznego. W przedmiotowej sprawie pominięto zupełnie, że B.H. po uszkodzeniu nogi będącym następstwem wypadku nie mogła wykonywać pracy instrumentariuszki, uczestniczyć w operacjach u pracodawcy, u którego była zatrudniona w pełnym wymiarze czasu pracy. W ułamkowym wymiarze czasu pracy była zatrudniona u innego pracodawcy na kierowniczym stanowisku, w tym znaczeniu, że raz w tygodniu, posiadając prawem wymagane kwalifikacje i uprawnienia, dokonywała nakazanej przez prawo kontroli tzw. tarcz tachografów. Były to czynności okazjonalne, wykonywane raz w tygodniu w soboty, niewymagające wysiłku fizycznego i niemające związku z urazem nogi.

W piśmie uzupełniającym braki skargi kasacyjnej skarżąca zawarła uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarżąca podniosła, że według przeważającego w doktrynie i judykaturze poglądu przyjmuje się, że zasadniczym celem zasiłku chorobowego jest kompensata utraconego przez ubezpieczonego dochodu (zarobku) wskutek wystąpienia u niego czasowej, przejściowej niezdolności do zarobkowania. Celem zwolnienia od pracy jest odzyskanie przez ubezpieczonego zdolności do pracy. W jego osiągnięciu przeszkodą może być zarówno wykonywanie pracy zarobkowej (co przesądził ustawodawca), jak i inne zachowania ubezpieczonego, utrudniające proces leczenia i rekonwalescencję. W ocenie skarżącej wykorzystywaniem zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia jest zawsze wykonywanie czynności mogących przedłużyć okres niezdolności do pracy. Celem zwolnienia od

pracy jest zaś odzyskanie przez ubezpieczonego zdolności do pracy, stąd w jego osiągnięciu przeszkodą mogą być wszelkie zachowania ubezpieczonego utrudniające proces leczenia i rekonwalescencję (wyrok Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2005 r., III UK 120/05, OSNP 2006 nr 21-22, poz. 338). Z uwagi na konieczność zastosowania przez sąd normy prawnej, zawartej w art. 17 ustawy, stanowiącej przepis ogólny i generalny, do konkretnego stanu faktycznego, konieczna jest każdorazowa jego interpretacja z uwzględnieniem specyfiki danej sytuacji oraz okoliczności sprawy. Zdaniem ubezpieczonej, w kontekście niniejszej sprawy nieuzasadnione jest przyjmowanie szerokiego brzmienia przepisu, a w konsekwencji pozbawianie jej prawa do zasiłku chorobowego, a to z uwagi na zupełnie odmienny charakter czynności, jaki wykonywała w trakcie przebywania na zwolnieniu, od czynności, które były jej podstawowymi obowiązkami w pracy w szpitalu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Jednocześnie, zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Rozpoznanie skargi kasacyjnej w granicach podstaw oznacza związanie Sądu Najwyższego zgłoszonymi przez skarżącego zarzutami naruszenia konkretnie wskazanych przepisów prawa materialnego lub procesowego (art. 398³ § 1 k.p.c.). W rezultacie wszystkie przesłanki tzw. przedsądu, ujęte w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c., należy traktować jako rozwinięcie podstaw kasacyjnych, zmierzające do wykazania, z jakich powodów naruszenia przepisów wskazane w tych podstawach uzasadniają przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 sierpnia 2007 r., III UK 45/07, LEX nr 898318). Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania musi zatem nawiązywać do tych

przepisów prawa, które stanowią podstawę skargi kasacyjnej. Jeżeli skarżący powołuje się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, zagadnienie to powinno być sformułowane w oparciu o przepisy prawa, których obrazę zarzuca sądowi drugiej instancji w ramach podstaw kasacyjnych. Jeżeli wnoszący skargę kasacyjną upatruje podstaw do jej przyjęcia w potrzebie wykładni przepisów prawa ze względu na poważne wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie, to ośnowę wniosku powinny stanowić przepisy wymienione w podstawie skargi kasacyjnej. Z kolei w przypadku powołania się na przesłankę oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, skarżący powinien zawrzeć w podstawach skargi zarzut naruszenia przez sąd drugiej instancji tych samych przepisów, które wymienia we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd orzekający w niniejszej sprawie był związany wykładnią prawa (art. 17 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa) dokonaną przez Sąd Najwyższy w wyroku z 25 kwietnia 2013 r., I UK 606/12. Zasada wynikająca z art. 398²⁰ k.p.c. obowiązuje nie tylko sąd przy ponownym rozpoznaniu sprawy, ale i strony, które nie mogą skutecznie oprzeć skargi kasacyjnej od wyroku wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną przez Sąd Najwyższy (por. wyroki Sądu Najwyższego z 21 maja 2010 r., II CSK 628/09, LEX nr 602237, z 1 września 2010 r., III PK 8/10, LEX nr 694231, z 6 maja 2010 r., II PK 344/09, OSNP 2011 nr 21-22, poz. 271).

Pełnomocnik ubezpieczonej powołał się we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., stwierdzając, że w sprawie występuje potrzeba wykładni art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa z uwagi na wątpliwości dotyczące tego, czy sformułowanie „wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową” należy pojmować dosłownie, czyli szeroko, bez odniesienia się do konkretnego stanu faktycznego, a przez to przyjąć, że wykonywanie każdej, nawet najdrobniejszej pracy w okresie zwolnienia powoduje utratę prawa do zasiłku, czy też należy je interpretować każdorazowo w odniesieniu do konkretnego stanu faktycznego.

Sąd Najwyższy w wyroku z 25 kwietnia 2013 r., I UK 606/12, dokonał wiążącej w rozpoznawanej sprawie wykładni art. 17 ust. 1 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa, stwierdzając, że jedynie sporadyczna, incydentalna, wymuszona okolicznościami aktywność zawodowa (np. udział w posiedzeniach rady nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej) może usprawiedliwiać zachowanie prawa do zasiłku chorobowego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2006 r., II UK 44/06, OSNP 2007, nr 19-20, poz. 295 oraz z dnia 3 marca 2010 r., III UK 71/09, LEX nr 585848), a w innych przypadkach za okres orzeczonej niezdolności do pracy, w czasie której ubezpieczony faktycznie świadczy czy wykonuje pracę zarobkową, nie przysługuje mu zasiłek, lecz wynagrodzenie za pracę (choć w kilku orzeczeniach zwrócono uwagę, że utrata prawa do zasiłku chorobowego dotyczy tylko okresu objętego zwolnieniem lekarskim, w którym nastąpiło podjęcie pracy zarobkowej, a nie całego okresu zasiłkowego; por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 249/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 152 i z dnia 3 października 2008 r., II UK 26/08, LEX nr 513018). W wyroku z 25 kwietnia 2013 r., I UK 606/12, Sąd Najwyższy uznał, że Sąd Okręgowy dokonał poprzednio nieprawidłowej wykładni art. 17 ust. 1 ustawy. W aktualnym stanie prawnym nie jest niezbędna ocena w zakresie, czy „inna praca zarobkowa” jest niezgodna z celem zwolnienia lekarskiego (straciło znaczenie orzecznictwo dotyczące art. 18 ust. 1 ustawy zasiłkowej z 1974 r. przyjmujące, że wykonywanie zatrudnienia w innym stosunku pracy nie musiało kolidować z prawem do zasiłku chorobowego u pierwszego pracodawcy, gdy ubezpieczony uzyskiwał zaświadczenie lekarskie a wykonywanie innej pracy nie było przeciwwskazane). Sąd Najwyższy ocenił przy tym jako pozbawione racji wywody Sądu Okręgowego, że ubezpieczony pracownik czasowo niezdolny do pracy u jednego pracodawcy, może wykonywać inną pracę u drugiego pracodawcy, jeśli nie jest ona niezgodna z orzeczeniem lekarskim (celem zwolnienia chorobowego). Obecnie wykonywanie (każdej) pracy zarobkowej, niezależnie od jej wpływu na stan zdrowia ubezpieczonego, stanowi samodzielną przesłankę utraty prawa do zasiłku chorobowego (opiekuńczego). Za wykonaną pracę należy się wynagrodzenie, a wypłacenie wynagrodzenia koliduje z funkcją (celem) zasiłku. Tak więc niezależnie od tego, czy ubezpieczona, będąc niezdolna do wykonywania pracy pielęgniarki instrumentariuszki w szpitalu w okresach wymienionych w decyzji organu rentowego, zachowała zdolność do

wykonywania obowiązków kierownika transportu w ramach drugiego stosunku pracy (pracy biurowej w miejscu swego zamieszkania), to w świetle art. 17 ust. 1 ustawy utraciła prawo do zasiłków chorobowego i opiekuńczego.

W uzasadnieniu wyroku wydanego wcześniej w rozpoznawanej Sąd Najwyższy przypomniał, że wielokrotnie w swoim orzecznictwie wypowiadał się na temat, w jakich okolicznościach ubezpieczony zostaje z mocy prawa pozbawiony prawa do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego. W szczególności w wyroku z 5 kwietnia 2005 r., I UK 370/04 (OSNP 2005 nr 21, poz. 342; OSP 2006 nr 12, poz. 134, z głosem J. Jankowiaka) przyjął, że pracą zarobkową, której wykonywanie w okresie orzeczonej niezdolności do pracy powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej, jest każda aktywność ludzka zmierzająca do osiągnięcia zarobku, w tym pozarolnicza działalność gospodarcza, choćby nawet polegająca na czynnościach nieobciążających w istotny sposób organizmu przedsiębiorcy i zarazem pracownika pozostającego na zwolnieniu lekarskim. W podobny sposób Sąd Najwyższy wypowiedział się w wyroku z 14 grudnia 2005 r., III UK 120/05 (OSNP 2006 nr 21-22, poz. 338), w którym przyjął, że odpłatne wykonywanie przez radcę prawnego w czasie zwolnienia lekarskiego czynności zawodowych (podpisywanie dokumentów, reprezentacja przed sądem, sporządzanie pism procesowych, udzielanie porad prawnych, przeprowadzenie szkolenia) oznacza wykonywanie pracy zarobkowej w rozumieniu art. 17 ust. 1 ustawy zasiłkowej i jest wystarczającą przyczyną utraty prawa do zasiłku chorobowego (podobnie w wyroku z 4 listopada 2009 r., I UK 140/09, LEX nr 564767).

Powołując się na potrzebę wykładni art. 17 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa, skarżąca nie przedstawia wątpliwości występujących w doktrynie ani rozbieżności w orzecznictwie, które podważałyby wykładnię przyjętą w wyroku z 25 kwietnia 2013 r., I UK 606/12, a jedynie polemizuje z dokonanymi w sprawie ustaleniami faktycznymi. Tymczasem Sąd Okręgowy ustalił, że wykonywane przez B.H. czynności, o charakterze pracy zarobkowej u innego pracodawcy, nie miały charakteru sporadycznego, incydentalnego czy wymuszonego określonymi okolicznościami. Wnioskodawczyni wykonywała pracę zarobkową u drugiego pracodawcy w sytuacji gdy u pierwszego przedkładała zwolnienia lekarskie. Według

ustaleń Sądu Okręgowego wnioskodawczynie wypełniała w sposób stały nałożone na nią obowiązki w zakresie powierzonych jej zadań pracowniczych (sprawdzania tarczy tachografów), a w spornym okresie nie doszło do jakiegokolwiek ograniczenia tego zakresu ani też czasowego zaprzestania pracy zarobkowej. Była to regularna praca, za którą wnioskodawczynie miała wypłacane co miesiąc wynagrodzenie. Z uwagi na treść art. 398¹³ § 2 k.p.c. w razie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy byłby związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Nie mógłby przyjąć odmiennego stanu rzeczy niż ustalony przez Sąd Okręgowy.

W związku z powyższym nie sposób uznać, że w rozpoznawanej sprawie występuje potrzeba wykładni przepisów prawa. Skargę kasacyjną przyjmuje się do rozpoznania ze względu na jej cele publicznoprawne – konieczność ujednolicenia wykładni prawa lub jego stosowania albo rozwój jurysprudencji. Skarżąca nie zdołała wykazać, że zachodzi potrzeba merytorycznego rozpoznania jej skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy ze względu na jej cele publicznoprawne, wobec czego z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało odmówić przyjęcia jej do rozpoznania.